

АВТОРСЬКЕ БАЧЕННЯ ЦЕРКВИ Й ПРЕДСТАВНИКІВ ДУХОВЕНСТВА У РАННІЙ ПРОЗІ ІРИНИ ВІЛЬДЕ

У статті проаналізовано окремі аспекти сакрального, представлені в циклі ранніх повістей Ірини Вільде, зокрема розглянуто особливості зображення образів церкви й священнослужителя. Досліджено сприйняття церковних споруд головним персонажем художніх творів, розглянуто аксіологічну й консолідуючу функції православної церкви. Визначено характерні особливості авторського бачення представників духівництва, образи яких подано головним чином крізь призму повсякденного спілкування в родинному колі.

Ключові слова: проза міжвоєнного періоду, сакральне, образ церкви, культурний осередок, образ священнослужителя.

В статье проанализированы отдельные аспекты сакрального, представленные в цикле ранних повестей Ирины Вильде, в частности рассмотрены особенности изображения образов церкви и священнослужителя. Исследовано восприятие церковных сооружений главным персонажем художественных произведений, рассмотрено аксиологическую и консолидирующую функции православной церкви. Определены характерные особенности авторского видения представителей духовенства, образы которых представлены главным образом через призму повседневного общения в семейном кругу.

Ключевые слова: проза межвоенного периода, сакральное, образ церкви, культурный центр, образ священнослужителя.

The article analyzes some aspects of the sacred presented in the cycle of Iryna Wilde's early novels; in particular it investigates peculiarities of the images of church and clergy. It also examines the perception of church buildings by the main character in fiction. The axiological and consolidating functions of the Orthodox Church are considered as well. The article also determines peculiar features of the author's vision of the clergy, its image is presented primarily through the prism of everyday communication with a family.

Key words: prose of the interwar period, the sacred, image of the church, core of cultural life, image of the clergy.

На сьогодні більшість літературознавців відзначає, що вивченню творчої спадщини західноукраїнської письменниці Ірини Вільде приділяється недостатньо уваги, що спричинило зміщення надзвичайно популярних свого часу художніх творів авторки на маргінес читальських і дослідницьких зацікавлень [1, с. 74; 6, с. 27].

Значна частина сучасних досліджень так чи інакше стосується осмислення художніх творів письменниці «в ріднісі гондерної проблематики» [5, с. 51]. Погоджуємося з тим, що цей аспект наукових студій виступає однією з вагомих складових літературознавчого вивчення прозового доробку авторки, проте вважаємо, що висвітлити всю багатогранність творів Ірини Вільде, послуговуючись виключно гондерною проблематикою, практично неможливо.

Варто відзначити, що досить часто предметом наукових студій виступала така притаманна ідіостилію письменниці риса, як автобіографічність прози Ірини Вільде. Зокрема, особливу увагу цьому аспектові творчості авторки приділено в працях таких сучасних дослідників, як В. Працьовитий, О. Харлан, Я. Янів та деяких інших [4, с. 224; 6, с. 28; 7, с. 254-255].

Особливо промовисто аспект автобіографічності постає в циклі повістей «Метелики на шпильках», де навіть ім'я головного персонажа збігається зі справжнім іменем письменниці.

Зосередимо аналіз на ранніх творах Ірини Вільде, оскільки саме ці тексти найменшою мірою зазнали авторських переробок на догоду вимогам офіційної цензури. До розгляду залучаємо трилогію «Метелики на шпильках», до складу якої входить не тільки однойменна повість, а ще й такі художні твори, як «Б'є восьма» і «Повнолітні діти».

Найістотнішими зауваженнями щодо характерних особливостей авторської манери письма в ранній прозі Ірини Вільде (а в часі виникнення ця частина художніх творів авторки належить до міжвоєнного двадцятиліття) вважаємо виділення її наскрізної психологічності, що межує подекуди з буденністю зображуваних подій.

Зокрема, дослідниця Л. Тарнашинська відзначає, що Ірина Вільде «кинула виклик узвичаєним правилам письма, звернувшись до психологічних моментів екзистенції свого сучасника» [5, с. 51].

Коли ж ідеться про ранню творчість письменниці, то слухним видаються висновки, яких доходять В. Перцева, стверджуючи, що «замість величного, значного, героїчного, Ірина Вільде віддає перевагу буденності» [3, с. 284].

Як і дослідниця А. Бойко, вважаємо, що на сучасному етапі наукового дослідження ранньої прози Ірини Вільде недостатньо розробленими залишаються ті поняття, які безпосередньо пов'язані з питаннями духовності й релігійності персонажів художніх творів авторки. Чи не поодиноким дослідженням у цьому напрямку є робота А. Бойко, яка не видається однозначною, а тим більше вичерпною.

У той же час саме цей науковець наголошує у своєму дослідженні на актуальності переоцінки «сприйняття багатьох творів українських письменників із позицій їх ставлення до релігії, віри, церкви і всього спектра взаємопов'язаних проблем» [1, с. 74]. Зосередимося на тих вимірах духовного життя, які найбільш яскраво унаочнюються Іриною Вільде в трилогії «Метелики на шпильках», а саме на зображенні письменницею церкви й священнослужителів.

А. Бойко відзначає доволі промовистий для минулого факт, коли (попри насиченість християнською символікою всіх повістей із циклу «Метелики на шпильках») «суперечлива у світоглядно-ідеологічному плані творчість Ірини Вільде проголошена деякими літературознавцями своєрідною ілюстрацією до боротьби комуністичної партії з релігією» [1, с. 74-75].

Беремося стверджувати, що характерною особливістю зображення письменницею церкви є словесне відтворення не так візуального образу культової споруди, скільки того враження, якого зазнають персонажі, перебуваючи безпосередньо поруч із церквою, а також впливу, що його справляє сам вигляд церкви на думки і вчинки персонажів.

Беремося стверджувати, що саме церква в циклі ранніх повістей Ірини Вільде постає тим безстороннім об'єктом, який змушує головного персонажа перевіряти правильність і праведність своїх рішень і дій. Так, варто Дарці дістатися самого тільки «закруту коло церкви», як її думками опановують сумніви, які підсилюються ще й почуттям страху «від того, що вона наробила» [2, с. 22].

Ілюзорна дитяча провинна (багатократно підсилена зіткненням головного персонажа з церквою, що виступає уособленням морально-духовного абсолюту) розростається в дитячій уяві до небачених розмірів, аж Дарка лишається сам-на-сам із «серцем, перелитим почуттям страху, провини й болючого [...] очікування» [2, с. 22].

За посередництвом дитячих спогадів Зої Тимішевої, Дарчиної подруги, письменниця ще глибше розкриває ту неабияку роль, яку відігравала церква в повсякденному житті тогочасної людини. Показово, що навіть із відстані років у пам'яті Зої лишається найбільш істотне, а саме те, як «в дитинстві [...] повозами возили її до церкви» [2, с. 418].

У ранній прозі Ірини Вільде церква неодноразово постає як «Божий дім», у якому насправді можна відчувати Божу присутність. Саме до церкви прямує

Дарка, сподіваючись прихилити Бога на свій бік у такій важливій справі, як гімназійний іспит. Визначальним у цьому сенсі бачиться й прагнення головного персонажа трилогії «Метелики на шпильках» установити з Богом безпосередній особистісний зв'язок, якому б не заважав ніхто сторонній. Саме тому «Дарка приходила перед іспитом до Бога, як Він тільки сам був у церкві» [2, с. 22].

Зауважимо, що Ірині Вільде вдалося так само блискуче зобразити й непослідовність Дарчиних вчинків після задоволення Богом її прохання, що є таким притаманним для дитячої натури. Дівчина «відклала подяку за ласку з дня на день, з години на годину» [2, с. 22]. А проте навіть всеохопне почуття власної провини «перед Богом й [...] перед усіма святими в церкві, свідками її прохань і обіцянок» не спроможне було спонукати Дарку виконати хоча б частину зі своїх палких обіцянок [2, с. 22].

Сподіване уникнення кари теж подається авторкою відповідно до специфіки дитячої психології, згідно з якою достатньо просто не наближатися до згадуваного вже морально-духовного мірила. Саме тому головна героїня щирсердо визнає, як «оминала Божий дім і потішала себе думкою, що, можливо, Господь і без покути простив її» [2, с. 22].

Шанобливе й поважне ставлення до церкви, як до місця, де людина має справу з чимось сакральним, бо ж саме там «о. Підгірський підносить св. Тайни до неба», відчитується й у досить-таки побіжному зауваженні Данка про ту надзвичайну тишу, яка панує поміж прихожанами під час служби [2, с. 79].

В умовах засилля румунського панування церква виступає ще й тим культурним осередком, на який покладено функції збереження української мови, традицій і звичаїв. Тож не даремно персонажі ранньої прози Ірини Вільде з невідомим обуренням задаються риторичним запитанням: «А чому не хочуть, щоб в церкві по-українськи правилося?» [2, с. 92].

Окрім цього, образ церкви подається Іриною Вільде як відправна точка для будь-яких добрих справ і гідних починань, до звершення яких беруться персонажі її творів. Зокрема, початок занять в українській гімназії згідно усталених порядків і офіційних приписів адміністрації закладу «почався церквою» [2, с. 122].

Відвідування церкви в гімназійному житті відбувається, як і кожне інше заняття, згідно розкладу, тому церква в циклі повістей «Метелики на шпильках» постає своєрідним організуючим і дисциплінуючим началом, яке побіжно виконує ще й об'єднавчу функцію, оскільки «...дівоча гімназія ходить до церкви з хлоп'ячою» [2, с. 140].

І хоча таке об'єднання досить умовне й нетривке, оскільки «дівчата йшли перші парами до церкви, а за ними хлопці. В церкві теж стояли розділені одні від одного...» [2, с. 141], проте тенденція до згуртування певної спільноти за посередництвом церкви окреслюється досить чітко.

Досить промовистим у ранніх творах Ірини Вільде виступає той факт, що на теренах сільської Веренчанки існує єдино можлива православна церква, довкола якої й гуртується сільська громада. Чернівці

ж постають полірелігійним містом, тому авторка й відбиває в урбаністичному просторі певне розмаїття культових споруд, серед яких згадуються уніатська, римо-католицька й православна церкви, кожна з яких справляє певний вплив на персонажів трилогії «Метелики на шпильках» [2, с. 186; 2, с. 415].

Частина цих культових споруд використовується авторкою для маркування часу, що його дізнаються персонажі циклу повістей, дослухаючись до бою годинника на тій чи іншій церкві [2, с. 395; 2, с. 415].

Уживання Даркою Попович зменшено-пестливої назви «церковця», а також неодноразове вживання словосполучення «Божий дім» на позначення культової споруди виступає підтвердженням шанобливого ставлення до церкви як одного з атрибутів духовності людського буття [2, с. 395].

Невідома й не znana досі форма спільної відправи в уніатській церкві, де «сотні людей навколішках слухають проповіді», має доволі несподіваний вплив на двох дівчаток-підлітків із повісті «Б'є восьма». Здивування й зачудування персонажів переростають у щирий нестримний сміх («хоч як це негарно, а таки смішно»), а згодом дівчата вже й самі підпадають під чари й магнетичну силу проповіді «священника-ченця». У цьому сенсі видається цілком зрозумілим, що за якийсь час «були вони обидві навколішках, а по Ориських лицьх плили неперервним струмком сльози» [2, с. 186].

Не можемо погодитися з дослідницею А. Бойко, яка стверджує, що в цьому епізоді найбільш яскраво виявляється авторське іронічне ставлення до наймолодшої з Підгірських, «пустотливої Ориськи». Для згаданого науковця випадок, «коли донька православного священника молиться зі сльозами на очах у католицькому храмі», ототожнюється лише з самозакоханим прагненням, «щоб усі подивились, як красиво вірує гарненька дівчина» [1, с. 75].

Вважаємо, що тут радше йдеться про тонку духовну організацію вразливої дівочої душі, що схильна сприймати довколишній світ і події в ньому занадто глибоко, до повного розчулення, співпереживання, сліз і духовного очищення. Підтвердженням цьому може слугувати й теза, висловлена словами Дарчиного «вуйка Мухи», про те, що «всі музикальні люди є дуже близько Божества, бо ніщо так не нагадує молитви, як музика» [2, с. 186].

Саме невідомість релігійного ритуалу, на нашу думку, і спричинила до того, що дівчата сприймали певні виконувани спільно дії не як завчене й схематизоване дійство, повторюване вже безліч разів, а як щось первинне й сакралізоване.

Таким чином, незважаючи на приналежність певної церкви до того чи іншого обряду, кожна культова споруда сприймається персонажами циклу повістей «Метелики на шпильках» із повагою, що переходить іноді у відверте захоплення.

Варто зауважити, що змалюванню образу священника в ранній прозі Ірини Вільде також відводиться досить вагоме місце. Зокрема, у циклі повістей «Метелики на шпильках» йдеться про декількох представників духовництва: о. Підгірського, о. Луціва й уніатського священника. У той же час сама християнська служба авторкою висвітлюється надзвичайно рідко.

Характерними особливостями зображення персонажів, які мають сан священника, вважаємо виведення їх крізь призму не так безпосередньої професійної діяльності, як змалювання цих персонажів у повсякденних клопотах, у колі сім'ї або в дружньому спілкуванні. Вважаємо, що таким чином письменниці вдається досягнути об'єктивнішого висвітлення тогочасного життя представників духовництва. Разом із тим, Ірина Вільде утаємничує читачів у закритий для сторонніх світ сакралізованого існування представників духовництва.

Показово, що саме гімназійний о. Луців охарактеризований кількома заувагами, яких видається цілком достатньо для створення психологічного портрету цієї духовної особи, що «однаково, як сорок років тому, закінчує урок релігії» закликом до спільної молитви [2, с. 311]. Згаданий вислів промовисто засвідчує, що отця Луціва Ірина Вільде змальовує як людину, котра протягом тривалого часу прагне до чогось стабільного й незмінного.

На нашу думку, саме цього представника духовництва могли б стосуватися дещо категоричні висновки А. Бойко щодо сутності Омеляна Підгірського, якого дослідниця називає «консервативний ретроград панотець» [1, с. 75]. Окрім цього, нагадаємо, що практично кожна світова релігія тяжіє до тяглості традиції, до утвердження й збереження певного канону, тому сподівання дослідниці виявити в когось із представників духовництва прагнення до реформаторства чи запровадження інновацій видається нелогічним і необґрунтованим.

Натомість А. Бойко узагальнює свої висновки, стверджуючи, що в художній творчості Ірини Вільде «представники духовництва піддавались певному іронічному й навіть іноді сатиричному зображенню» [1, с. 76]. Виявлена дослідницею авторська позиція, окреслена як «атеїзм, а точніше, деклароване безвір'я», видається А. Бойко «у душі [...] часу і середовища», згідно з переконаннями яких церква й духовництво «заважали народові на шляху до прогресу» [1, с. 75-76].

Але, удаючись до ретельного літературознавчого дослідження циклу повістей «Метелики на шпильках», вважаємо, що певні іронічні або критичні зауваження письменницею висловлюються на адресу всіх персонажів без винятку. Так, щодо Дарки стверджується, що вона – «трохи загониста», а «світовий вуйко Муха пушиться [...], як індик!» [2, с. 58; 2, с. 71].

На нашу думку, висновки А. Бойко про недосконалість кожного члена родини Підгірських (а серед них «консервативний ретроград панотець», «пихата і зарозуміла пані, його дружина», син, який постає «безвольним і недолугим», старша донька, яка зображена «смішною і горділивою», а також молодша, що також змальована «іронічно») занадто перебільшені. [1, с. 75]. Дослідниця оминула увагою те, що поруч із деякими несхвальними відгуками про сім'ю Підгірських Іриною Вільде відзначаються ще й кращі риси характеру кожного з них.

Беремося стверджувати на безпосередньому матеріалі ранніх повістей Ірини Вільде, що кожен із

цих персонажів достатньою мірою проявляє свою сутність ще й з позитивного боку.

Так, Оріся заслуговує на таку характеристику, як «тиха дитина» [2, с. 58]. Окрім цього, дівчина має вроджений нахил до музики, напрочуд гарно співає, надзвичайно вродлива, а також характеризується Даркою, як «така побожна» [2, с. 186].

Дружина отця Підгірського завжди гідно тримається (не даремно ж Дарка зве її не інакше, як пані), пам'ятаючи про ту відповідальність, яку несе з собою статус «дружини священика». Пані Підгірська – особа вродлива, яка ще й виглядає настільки молодою, що «зовсім подібна до Софійки, тільки вища й худша, [...] виглядає, як підліток» [2, с. 85].

Голова родини Підгірських зображується як «лагідний завжди», а порівняння зовнішності отця Омеляна з виглядом Ісуса Христа дозволяє переносити на постать священика ще й кращі риси Христової сутності, які тільки можуть бути притаманними людині [2, с. 277; 2, с. 76].

Софійці й Стефкові, старшим дітям родини Підгірських, також дістаються не лише негативні характеристики, що найчастіше все ж таки висловлені вустами підлітка, ображеного тією природною відокремленістю, яка існує між дитячими й дорослими справами.

Звісно, подекуди етикетна манера поведінки пані Підгірської сприймається максималістськи налаштованою дитячою свідомістю як «надто галасливі, занадто масні похвали» [2, с. 71]. Кокетування вродливої Софійки усвідомлюється як «безсоромний, «попівський» фальш» [2, с. 113]. Але, як уже зауважувалося, у циклі повістей «Метелики на шпильках» вистачає і схвальних відгуків про кожного з членів родини Підгірських.

Отець Підгірський постає сумлінним служителем культу, якого односельці не тільки надзвичайно поважають, але й сприймають як людину близьку, майже рідну (про це свідчить лагідне звертання «панотченьку», що неодноразово вживається при звертанні до отця Омеляна) [2, с. 85].

Отець Омелян слугує ще й певним зразком моральності й праведності, перед яким може сміливо постати лише той із односельців, «...в кого сумління «чисте», хто не потребує зі своїми думками ховатись, то може на нього і десять отців Підгірських дивитись» [2, с. 94].

Відповідальне ставлення отця Омеляна до своїх безпосередніх обов'язків виявляється в суворих вимогах Підгірського не тільки до прихожан, а навіть до власних дітей, якщо їхня поведінка в церкві видається батькові занадто невідповідною ситуації. Саме тому наймолодша донька, яка дозволила собі голосно розмовляти під час служби, миттєво була нагороджена батьківським «поглядом, повним догани», оскільки перешкоджати відправі в церкві не повинен ніхто [2, с. 267].

У товариському колі отець Омелян постає не таким суворим і ревним. Священик має гарні товариські стосунки з односельцями, аж ті можуть попрохати його в неформальній обстановці показати, як «у Спасі танцюють [...] метелиці» [2, с. 85].

Те, що священик Підгірський сприймається спільнотою як досвідчений порадник, яскраво виявляється в ситуації з запровадженням нових для українців свят згідно з католицькими традиціями, оскільки до нього «люди від ранку, як по свячену воду: як буде з новими святами? «Як» та й «як» [2, с. 452]. І тут виявляються толерантність і мудрість духовної особи, що однаково уважна до всіх, навіть до «драбуги, [...] що він «сігуранці» доносить» [2, с. 452]. Душпастир постає демократичною людиною, вважаючи за необхідне зауважити односельцям, щоб остаточне рішення все ж приймали на власний розсуд: «Я, люди добрі, мушу святкувати нові свята, але жінка моя не хоче мене слухати і не признає цих свят. Видите самі: нікого змусити до цього не можна. Кажу вам це, а ви робіть як знаєте» [2, с. 452-453].

Окрім того, Омелян Підгірський займає абсолютно принципову позицію в питаннях національного виховання власних дітей, тому й «за ніяку ціну не хоче віддати Ориську до румунської гімназії» [2, с. 277]. Не можуть перекопати священика ні сльози й умовляння дружини, ані подальша перспектива того, що наймолодша дитина може залишитися зовсім без освіти. Мірилом для отця Омеляна в цій ситуації виступає власне сумління й відповідальність перед іншими українськими священиками. Саме тому Підгірський «стоїть твердо на своєму», аргументуючи власну позицію риторичним запитанням про те, «з яким лицем він показався би до Чернівців між своїх?» [2, с. 277].

Показово, що основні критичні зауваження стосовно сім'ї отця Підгірського Іриною Вільде зазначені майже наприкінці третьої з повістей циклу. З одного боку, це може засвідчувати достатню зрілість і зваженість Дарчиних міркувань, а з іншого боку, ці зауваги наводяться авторкою вже тоді, коли в кожного з читачів сформувався власне (а воно ж може бути абсолютно протилежним до міркувань головного персонажа трилогії) бачення членів родини отця Омеляна. Та й сама Дарка неодноразово зазначає, що риси характеру Підгірських не завжди й не всіма можуть розглядатися як «злі прикмети характеру» [2, с. 374].

Так, висновки головного персонажа, що в родині Підгірських завжди гору беруть «інтереси... інтереси... інтереси...» може розцінюватися не тільки як певний недолік для осіб духовних, а ще й як призначення священика до сільського укладу життя, яке неодмінно пов'язувалося з турботою про господарство (а, як відомо, уміння блискуче займатися господарством визнавалася однією з кращих рис українського народу) [2, с. 373-374].

Говорячи про «суттєві риси [...] характеру» усіх Підгірських, Дарка наголошує на певній схематизації й шаблонності сприйняття всієї родини, оскільки «вितворилося абстрактне поняття «Підгірські». Манера цих людей завжди триматися з гідністю сприймається дівчиною з певною упередженістю, як прагнення «носити голову кілька сантиметрів вище від свого оточення» із тією метою, щоб «уявленою моральною вищістю панувати над оточенням у такій Веренчанці» [2, с. 374].

На нашу думку, загальний перелік характерних особливостей родини Підгірських, наведений Іриною Вільде в міркуваннях головного персонажа трилогії, однаковою мірою складається з позитивних і негативних рис.

Так, перевагами цієї родини вважаємо їхню неодмінну стриманість (а, можливо, делікатність) «у вияві своїх почувань і думок», високу вразливість до всього, що викликає естетичні переживання (краси, музики, гарної форми у всьому). До того ж усі члени родини не сприймають «всякого вульгаризму» і є, «як рідко на наші часи, нелукаво побожні» [2, с. 374].

До негативних характеристик можна зараховувати прагнення родини священика «якомога здалека триматись від чужого нещастя [...] і не пропускати ні одної нагоди, щоб вибитись на видне місце». До цього долучається ще й меркантильність Підгірських, які «любили [...] гроші», тому й не були надмірно сердечними («оте серце, на яке ніколи не «хворувало» ні одне з Підгірських»). У підсумку головний персонаж вважає, що Підгірським «хвалитися, властиво, не було чим», тому «не всі їх любили» [2, с. 374].

А проте видається, що Дарчин висновок стосовно того, як «всі старались бути з ними в товариських взаєминах» засвідчує, з одного боку, що Підгірські все ж постають у трилогії людьми достойними й шанованими, а з іншого боку, вказує одночасно й на те, що не всі сільські жителі виступають посправжньому щирими у своїх учинках [2, с. 374].

Об'єктивними видаються зауваження авторки, що Підгірські «не були ні ліпші, ні гірші, як десятки,

сотні родин з суспільної верстви», «були собою», оскільки «незгармонізовані духово, назверх вони завжди виступали одною лавою» [2, с. 447].

Зважаючи на все викладене, доходимо висновків, що в ранніх творах Ірини Вільде відображається не спотворена цензурою авторська позиція щодо зображення церкви й представників духовенства. Письменниця особливо підкреслювала ту визначальну роль, яку відіграють християнська церква й православні священики в питаннях збереження національної традиції, консолідації нації.

Зауважимо, що в подальшій творчості позитивна оцінка ролі й місця цих персонажів і образів була замінена на іронічну, а подекуди й сатиричну. На нашу думку, це пов'язувалося значною мірою з необхідністю пристосовуватися до вимог режиму, а тому не зовсім відповідало справжній авторській позиції.

Неоднозначність у зображенні Іриною Вільде представників духівництва у своїх ранніх творах виявляє, перш за все, об'єктивність і зваженість авторської позиції, а також повніше й глибше розкриває всю суперечливість тогочасного повсякденного життя священиків.

Стосовно представників інших християнських релігій, то тут варто згадати проникливість і переконливість проповіді «священика-ченця» з «уніятської церкви», яка підкорює веренчанських подружок, а Ориську навіть приводить до думки, що вона «хотіла б так терпіти, як Христос» [2, с. 186].

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко А. Проблеми церкви і релігії у художній творчості й публіцистиці Ірини Вільде / А. Бойко // Образ. – К. : Інститут журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2008. – Випуск 8. – С. 74–79.
2. Ірина Вільде. Метелики на шпильках. Б'є восьма. Повнолітні діти : [повісті] / Ірина Вільде ; [упорядник і редактор Олег Баган]. – Дрогобич : Видавнича фірма «Відродження», 2007. – 488 с.
3. Перцева В. Психологізм ранньої прози Ірини Вільде / В. Перцева // Українське літературознавство. – 2010. – Випуск 69. – С. 281–285.
4. Працьовитий В. Проблема національного самоусвідомлення в романі «Повнолітні діти» Ірини Вільде / В. Працьовитий // Українське літературознавство. – 2010. – Випуск 69. – С. 224–232.
5. Тарнашинська Л. Цілюща алхімія Ірини Вільде / Л. Тарнашинська // Дивослово. – 2010. – № 9. – С. 51–55.
6. Харлан О. Чернівецький текст у циклі повістей Ірини Вільде «Метелики на шпильках» / О. Харлан // Слово і час. – 2008. – № 2. – С. 27–32.
7. Янів Я. Про один інтимний лейтмотив у творчості Ірини Вільде / Я. Янів // Українське літературознавство. – 2010. – Випуск 69. – С. 254–258.